

НАЗВИ РИТУАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ, ЩО СУПРОВОДЖУЮТЬ ЕТАПИ ПОХОВАЛЬНОГО ОБРЯДУ, В ЗАКАРПАТСЬКОМУ ГОВОРІ

Анотація. У статті зроблено спробу етнолінгвістичного, словотвірного та лінгвогеографічного аналізу назв ритуальних предметів, що супроводжують етапи поховального обряду, в закарпатському говорі. До аналізу залучено також назви з інших українських діалектів.

Ключові слова: номінація, ритуальні предмети, закарпатський говір, назва, поховальний обряд, семантика.

Дослідженню комплексу чи окремих ритуалів, пов'язаних із похованням та поминанням померлих у слов'ян, присвячено праці А. Котляревського, Д. Анучина, З. Кузелі, П. Богатирьова, В. Іванова, Н. Велецької, О. Седакової, М. Толстого, С. Толстої, Д. Зеленіна, В. Конобродської та ін.

На особливу увагу передусім заслуговують монографічні дослідження фольклористів, етнографів, етнолінгвістів, у яких представлено й матеріал закарпатського говору. Це, зокрема, книга П. Богатирьова «Питання теорії народного мистецтва» (1971), у розділі якої «Магічні дії, обряди і вірування Закарпаття» чимало місця відведено й поховальній обрядовості [Богатир'єв: 261–274].

У праці О. Седакової «Поетика обряду. Поховальна обрядовість східних і південних слов'ян» (2004) проаналізовано багатий матеріал традиційної слов'янської культури, пов'язаний із архаїчними уявленнями про смерть, про померлих і їх існування після смерті, про душу і потойбічний світ: поховальну і поминальну обрядовість, фольклорні джерела, побутові повір'я. Український фактаж тут найкраще репрезентують Полісся та Закарпаття. Щоправда, закарпатський матеріал узято з вищезгаданої книги П. Богатирьова [Седакова 2004].

Що ж стосується наукових пошуків українських етнолінгвістів, то на сьогодні добре вивчені поховальний і поминальні обряди Полісся в численних працях В. Конобродської. Варто окремо виділити її монографію «Поліський поховальний і поминальний обряди: Етнолінгвістичні студії», у якій подано опис номінації та засобів супровідної вербалізації обряду в широкому екстралінгвальному контексті – в єдності мовних та предметно-дійових складових цілісного культурного тексту поховального й поминальних обрядів Полісся та інших українських і слов'янських діалектно-культурних ареалів. Окремі елементи поліського поховально-поминального обряду розглянуто на тлі інших явищ слов'янської духовної культури. Усе це спрямоване на з'ясування основи культурного явища та його номінації, що є відображенням

давньої картини світу в свідомості носіїв традиційної культури [Конобродська 2007].

Інформацію про поховальний обряд у контексті дослідження лексики родинних обрядів на матеріалі деяких українських говорів подано в наукових дослідженнях М. Бігусяка (гуцульські), В. Дроботенко (східностепові), Ю. Руснак (буковинські), О. Жвавої (подільсько-буковинсько-наддністрянське суміжжя), Л. Хомчак (надсянські) тощо.

Актуальність нашого дослідження зумовлена потребою глибшого аналізу поховально-поминальної обрядовості Закарпаття в лінгвістичному аспекті. Пропонована розвідка продовжує серію статей, присвячених цій проблемі. **Метою** її є семантичний, словотвірний, ареалогічний та етнолінгвістичний аналіз назв ритуальних предметів, що супроводжують етапи поховального обряду, в закарпатському говорі. Джерелом дослідження стали польові записи, зроблені протягом 2009–2015 рр. у 55 н.п. Закарпатської області. Крім того, використано діалектні словники, атласи, лінгвістичні та етнографічні студії.

Жодне з обрядових дійств українців не відбувається без запаленої свічки, яка є обов'язковим ритуальним атрибутом упродовж усього життя людини: під час народження, весілля та смерті. Це пов'язано з традиційним ушануванням вогню нашими давніми предками. Символіка свічки була відома в міфах народів світу задовго до прийняття християнства і ототожнювалась із символом вогню, сонця, долі, духовної енергії. Особливо зросла роль свічки за часів християнства. Палаюча свічка – це символ Христа, Божественного Світла, Церкви, благодаті, віри, духовної радості, благочестя.

В обрядовій традиції полішуків, як зазначає С. Толстая, свічку найчастіше використовують для захисту від грому, пожежі, нечистої сили, уроку, хвороб та ін. Її неодмінно давали в руки тому, хто помирав, і запалювали при покійнику [Толстая: 27].

Запалена свічка супроводжує всі етапи поховально-поминальної обрядовості нашого народу. Людині, що помирає, давали в руки свічку з вірою, що вогонь полегшить її страждання та очистити

душу від гріхів. Вважалося неприпустимим, аби душа відійшла на той світ без світла: «Ой, кобисте, кумко, пилнували, аби, не дай Боже, без свічки не вмер (-ла)»; «Хто тут ўмер без світла, то там не увидит світла божого» [Гнатюк: 233, 305]. Такий звичай існує не тільки в українців, але й у білорусів [Зеленин: 346].

Поховальнообрядове функціонування та споріднені назви цієї свічки зафіксовано як в етнографічних джерелах кінця XIX–початку XX ст. (*стрітелна свічка* (Надвірнянський пов.) [Гнатюк: 233], *грівниця* (Горлицький пов.), *громниціа* (Ясельський пов.), *грумниціа* (Холмщина і Підляшшя) [Гнатюк: 204, 209, 384], *громніціа* [Желехівський I: 160]), так і в наукових працях кінця XX–початку XXI ст. (*стречєнска(я)*, *страсна(я)*, *стрітенна*, *стрєчна*, *стрічна*, *стрітна*, *страшина(я)*, *святá*, *свечєна* та ін. [Толстая: 29–30; Конобродська: 73]).

На Закарпатті таку свічку називають: *ст'р'итин'с'ка с'в'і'чка*, *ст'р'итен'с'ка с'в'і'чка* (більш. гов.), *с'в'а'чена с'в'і'чка* (Лаз., Из., Син.), *с'а'чена с'в'і'чка* (Біл., К.Роз., Бер., Корит., Заг.), *страсна с'в'і'чка* (Горін.), *с'а'та с'в'і'чка* (Імст.).

Означення *ст'р'итин'с'ка* – суфіксальний дериват від Стрітіння (одне з найбільших християнських свят, яке відзначається на 40-й день після Різдва – 15 лютого). У церквах цього дня освячують воду і свічки. Стрітенська свічка має бути виготовлена з чистого бджолиного воску. Головна сила такої свічки – у щирій молитві. І тоді, як вважають вірники, вона приносить мир і спокій душі під час життєвих негараздів.

Посвячену на Стрітіння свічку на Україні (переважно на Поліссі) ще називають *громниціна* (*громова*) *свічка*, *грóмниціа*, *грумниціа* та ін. [Аркушин I: 110; Конобродська: 73]. Номені мотивовані назвами цього календарного свята (Стрітіння до прийняття християнства називалося *Громниціа(я)*, *Громниці*, *Громіціа* [Грінченко I: 330; Жайворонок: 158]).

На думку В.Конобродської, «щодо семантики стрітенської свічки, то, імовірно, є підстави розпізнавати в ній ще й рудимент вогнища, за допомогою якого *відправляли* найбільш достойних і шанованих представників роду чи общини на *той світ* з місією *послів* до божественних предків» [Конобродська: 73–74].

Означення *страсна* стосується свічки, що була освячена у *страсний четвер* (див. *страсна свіча* «свѣча, горѣвшая на вечернемъ богослуженіи въ страстной четвергъ» [Грінченко, IV: 213]; літ. *страсна свічка* (*свіча́* і т. ін.) «свічка, яку запалюють під час вечірнього богослужіння в останній четвер перед пасхою» [СУМ, IX: 750]).

Лексема *с'вічка* закріпилася у цілій низці фразем: *танути, мов (наче, як і т. ін.) свічка (свічечка)* «швидко втрачати сили, здоров'я від хвороби, горя; марніти»; *рівний, як свічка* «стрункий; який тримається дуже рівно, прямо»; *треба з свічкою серед дня шукати (вишукувати і т. ін.) кого, що*

«когось, чогось дуже мало, хтось, щось рідко трапляється» та багато ін. [СУМ, IX, 97]. На Закарпатті широко побутує фразема *додоріла с'вічка* «хто-небудь помер»: [*у́же му с'в'і'чка до'го'р'іла / са'рака*] (Тор.).

Домовина, спеціально зроблена скриня, у якій ховають покійника, має назви: *де'ре'вішче* (усі гов.), *тру'на* (усі гов.), *т'руна* (Вільш., Н.Сол.), *гр'іб'* (верх. гов., Неліп.), *груб'* (марамор., ужан. гов.), *гроб* (Неліп., Из.), *груб'* (Син., Негр., Н.Дав., Дус., Біл., Бер.), *дубовина*, *добувина* (Н.Дав.), *ко'по'р'ш'і'ю* (Неліп.), *корпо'ш'і'ю* (Чин.), *ко'по'р'ш'і'ю* (Дус.), *ко'по'р'шу(ю)* (Корит.), *лада* (Дубр., М.Бер., К.Роз.). Крім того, Й.Дзендзелівський зафіксував у деяких селах Свалявщини та Міжгірщини назву *дєрево* [ДЛАЗ, I: 33], що, очевидно, архаїзується. Назва *домовіна*, за свідченням ученого, вживається переважно у східній частині Рахівського району (гуцульський говір), а також у селах Водиця, Верхнє Водяне, Великий Бичків (марамороська говірка закарпатського говору). Проте в інших закарпатських говірках ми її не зафіксували.

Деревіще – суфіксальний дериват від *дерево* (пор. пл. *dervo [ЕСУМ, II: 37; Фасмер, I: 502; Цыганенко: 106; Черных, I: 243; Крылов: 111]). Труну в багатьох місцях України ще недавно видобували зі стовбура дерева, розколотого надвое, як човна, тому звідси й назва *деревіще*, – вважає І.Огієнко [Ларіон: 258]. Фіксується в писемних джерелах із XVI ст. [Тимченко I (II): 695]. Назви з цим коренем поширені в більшості південно-західних українських діалектів (див. бойк. *деревіще* [Онишкевич, I: 208], гуц. *деревіще* [ГГ: 64], буков. *деревіще*, *диривіще*, *диривіці* [МСБГ, 2: 21], наддністр. *деревіско*, *деревіще* [Шило: 106] т.с.).

Назва *тру'на* є нормою літературної української мови (див. літ. *труна* т.с. [СУМ, X: 298]) і запозичена з німецької мови через посередництво польської [Фасмер, IV: 109; ЕСУМ, V: 656]. Побутує в усіх українських говорах (див. поліс. *тру'на*, *тру'н'е*, *т'руна*, *т'румна*, *т'румла*, *т'румно*, *т'румло* [Конобродська 2007: 119], гуц. *тру'нва* [ГГ: 189], наддністр. *тру'мбло*, *тру'мло*, *тру'мно*, *тру'нва* [Шило: 257] т.с.).

На думку Й.Дзендзелівського, «у закарпатських писаних пам'ятках *труна́* фіксується з кінця XVII ст. – в углянському збірнику «Ключ». Проте в тій місцевості, звідки походить пам'ятка, ця назва невідома, там вживається давнє *де'ре'вішче* [Дзендзелівський: 131]. Учений висловив цікаві міркування щодо поширення назви *тру'на* в закарпатському говорі: «Враховуючи географічний ландшафт західної частини Закарпаття, можна гадати, що слово *тру'на*, яке поширювалось з північного заходу, мало пройти район Ужацького перевалу, спуститися по Ужанській долині і згодом зайняти східну Ужгородщину і західну Мукачівщину. Отже, в ареалі *лада* раніше побутувало слово *тру'на* (що в свою чергу витиснуло ще давнішу

східнослов'янську назву, якою, можливо, було *дерев'ишче*), *лада* у досліджуваних говорах у порівнянні з *труна* хронологічно пізніша назва» [Дзензелівський: 132].

На підставі територіального розміщення синонімів на означення домовини Й.Дзензелівський припускає, що «у говірках Міжгірщини та східної Воловеччини слово *труна* засвоїлося порівняно недавно. На це, зокрема, вказує те, що воно тут скрізь виступає факультативно зі старовинним *дерев'ишче*, у багатьох випадках як неосновна назва. Щодо джерела, звідки слово *труна* поширилося в ці говірки, то, можливо, ним були сусідні бойківські говори» [Дзензелівський: 132].

Широковживана в закарпатському говорі назва *гриб* (та її фонетичні варіанти *груб*, *груб*, *гроб*) на позначення труни, утворена лексико-семантичним способом від *гриб* «могила» (< псл. *greti), що фіксується в писемних джерелах XIV ст. [ССУМ I: 265], є в літературній українській мові (див. літ. *гриб*²). Те саме, що *труна* [СУМ II: 169]) та в інших українських говорах (поліс. *гроб*, *груб* [Конобродська: 121]).

Вузьколокальна назва *дубовина* мотивована іменником *дуб*, з якого й робили труну. Див. *дубовина* [Желехівський I: 208], [Грінченко I: 452], гуц. [ГГ: 64], буков. [МСБГ, II: 41] т.с. І.Огієнко ще подає назву *дубовище* т.с. і вважає її давньою [Пларіон: 259].

Номен *ко'но'р'и'ю' (ко'но'р'и'ю'ю)* та інші його фонетичні варіанти запозичено з угорської мови (пор. *koporsó* т.с.). Див. гуц. *копершів* т.с. [ГГ: 57]. За нашими спостереженнями, поступово архаїзується, замінюючись номеном *труна*.

Назва *лада*, як засвідчив і Й.Дзензелівський, поширена в говорах південно-західної В. Березняниці, західної Перечинщини, північно-західної Ужгородщини [ДЛАЗ, I: 33]. Виникла внаслідок переосмислення *лада* «скриня», що вживається з цим значенням і на решті території Закарпатської області та в багатьох інших українських діалектах (пор. марамор. заст. *лада* «скриня-лавиця» [Сабадош: 158], бойк. *ляда*, *лада* «скриня для зерна» [Онишкевич, I: 425], гуц. *ляда* «скриня (для одягу)» [ГГ: 117], буков. *лада* «скриня» [МСБГ, V: 7]). На думку вчених, лексема *лада* запозичена з німецької через посередництво польської і, можливо, молдавської мов [ЕСУМ, III: 181]. Однак Й.Дзензелівський зауважив, що в ужанських говірках *лада* «домовина» – словакізм, «що, очевидно, порівняно недавно витиснув раніше вживану у цьому районі назву *труна*, яка в свою чергу ще раніше, можливо, замінила тут старовинну назву *дерев'ишче*» [Дзензелівський: 158]. Учений припускає, що в західноукраїнські говори, крім польської мови, це слово могло заходити і через угорське посередництво, а також і безпосередньо від німецьких колоністів [Дзензелівський: 158].

Як засвідчують результати нашого дослідження, сьогодні на Закарпатті труну зазвичай купують

або (вкрай рідко) виготовляють удома: [дири'вишче д'ла мирт'вого роб'лат стол'ар'і тоу'ди / коли у'чувут' / ош у'мер// айбо 'докіт' мирт'вого ни по'мывут' / та ни да'вут' знати / ош у'мер] (Шир.). У культурній традиції Закарпаття зрідка знаходимо свідчення про існування в давнину звичаю готувати труну за життя: [деко ис:та'рых л'уди пар'вав су'б'і дере'вишче нав'перет] [Сабадош: 62]. Проте сьогодні такого звичаю вже не фіксуємо.

Саван, полотно, яким накривають покійника, має назви: *тул'* (більшість гов.), *тіл* (М.Бер., Корит.), *тул* (Н.Сол.), *фат'ул* (Сокир., Дубр.), *фат'оу* (Черв.), *покрывало* (Син., Н.Дав., Дус., Т.-Б., Біл., Бер.), *ризы* (Син., Тор., Лаз.), *біла п'лахта* (Ізки), *л':а'ноје полот'но* (Келеч.), *полот'но* (В.Вор.), *пар'ча* (Кош.). Лексема *тул'* є нормою літературної української мови. Див. літ. *тюль* «прозора сітчаста тканина» [СУМ, X: 334]. *Тюль* ← слн. *til* запозичене з фр. мови «тюль» [ЕСУМ, V: 694; Фасмер, IV: 135; Черных, II: 277]. У закарпатський говір увійшло під впливом української літературної мови. Див. захпол. *тюля* [Аркушин, II: 215] т.с. Назви *фат'ул*, *фат'оу* запозичені з угорської мови (пор. угор. *fátyol* «покривало») [ЕСУМ, VI: 80; Сабадош: 398]. Назва *ризы* (одн. *риза*) (< псл. *riza*) вживається майже в усіх слов'янських мовах [ЕСУМ V: 75; Фасмер III: 482]. У поховальному обряді закріпилося внаслідок семантичного перенесення з назви одягу взагалі на «одяг» для покійника. Пор. літ. *риза* 1) *церк.* «верхнє вбрання священника, яке вдягається під час богослужіння»; 2) «парадний одяг царів»; 3) «металеве покриття, оздоблення на іконах, що залишає відкритими лише зображення обличчя та рук; оклад»; 4) *заст., поет.* «взагалі одяг»; 5) *розм.* «смуга землі» [СУМ VIII: 532].

Спеціальну дерев'яну конструкцію, на якій лежить покійник, закарпатці називають: *о'слун* (марамор., ужан. гов.), *о'слун* (борж. гов.), *о'сл'ін* (верхов. гов.). На відміну від літ. *ослін* «переносна кімнатна лава для сидіння» [СУМ, V: 771], – це переважно стіл, збитий із дощок спеціально для мертвого, або ж звичайний стіл, що раніше використовувався в побуті. Після поховання мертвого такий стіл більше не використовують, а спалюють. Відповідна назва широко побутує у фраземі *лежати на ослоні* «бути мертвим». Походить із псл. *oslonъ*, що «пов'язане з (o)sloniti «притулити, обперти»; назва зумовлена, очевидно, тим, що цю лаву приставляли (прислоняли) до стіни» [ЕСУМ, IV: 223].

Церковні корогви, які несуть перед покійником під час похорону, мають назви: *на'вісы(и)* (більшість гов.), *на'візы* (верхов. гов.): [на'віси с 'церкви берут' / хрест] [Сабадош: 462]. Складаються такі корогви з ікони Христа, Богородиці чи святого, яка намальована або вишита на прямокутному шматку тканини та підшита бахромою по краях. Нижня

частина тканини часто розділена на два або три поля, кожне з яких може закінчуватись китицею. Корогва прироблена до поперечини, яка кріпиться горизонтально до довгої вертикальної палі. Вінчає корогву, як правило, хрест. Зрідка бувають корогви металічні або дерев'яні. Назви *na'vısy(u)*, *na'vızy* ми не змогли відшукати в жодному з доступних нам лінгвістичних словників. Можливо, що вони мають праслов'янське походження з огляду на початкове *na-* і пов'язані з дієсловом *višati*. Чоловіків, що несуть церковні корогви, у частині верховинських говірок називають *navıza'p'i* (суфіксальний дериват від *na'vıza*).

Предмет і символ культу християнської релігії, який являє собою стрижень з однією або кількома поперечками у верхній половині, на Закарпатті називають: *xrest* (усі гов.) або ж *kr'iž* (ужан. гов.). *Xrest* ← *крест* запозич. із герм. мов *Krist*

«Христос» [Цыганенко: 198; Крылов: 201]. Див. літ. *xrest* т. с. [СУМ, XI: 139].

Отже, у складі назв ритуальних предметів, що супроводжують етапи поховального обряду, в закарпатському говорі переважає загальнослов'янська лексика, семантичне поле якої охоплює значення поховально-обрядової реальності (*св'ічка*, *де^uре^uвишче*, *труна*, *покрывало*, *т'ул'* та ін.). За походженням це здебільшого праслов'янські назви або ж утворення на базі праслов'янських основ (*св'ічка*, *дубовина*, *де^uре^uвишче*, *о^uслун* (*о^uсл'ун*, *о^uсл'ін*), *полотно*, *риз* тощо), хоча помітне місце займають і запозичення (*ко^oпо^oр'ш'іу* (*ко^oпо^oр'ш'іу*)), *лада*, *труна*, *т'ул'*, *фат'ул* (*фат'оу*)). Окремі лексеми широкоживані в літературній українській мові та в інших українських діалектах (*свічка*, *гриб*, *труна*, *хрест*). Вузьколокальними є назви *na'vısy(u)*, *na'vızy*.

СКОРОЧЕННЯ НАЗВ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

- Аркушин – Аркушин Г.Л. Словник західнополіських говірок: У 2 т. – Луцьк, 2000. – Т. 1–2.
- Богатырёв – Богатырёв П.Г. Магические действия, обряды и верования Закарпатья // Богатырёв П.Г. Вопросы теории народного искусства. – М., 1971. – С.167–296.
- ГГ – Гуцульські говірки. Короткий словник / Відп. ред. Я.Закревська. – Львів, 1997. – 232 с.
- Гнатюк – Гнатюк В. Похоронні звичаї й обряди // Етнографічний збірник. – Т. XXXI–XXXII. – Львів, 1912. – С. 131–424.
- Грінченко – Словарь української мови: В 4 тт. / За ред. Б.Грінченка. – К., 1907 – 1909.
- Дзензелівський – Дзензелівський Й. О. Українсько-західнослов'янські лексичні паралелі. – К.: Наук. думка, 1969. – 209 с.
- ДЛАЗ – Дзензелівський Й. О. Лінгвістичний атлас українських народних говірок Закарпатської області УРСР (України): Лексика / Й. О. Дзензелівський. – Ужгород, 1958 – 1993. – Ч. I – III.
- ЕСУМ – Етимологічний словник української мови: В 7 т. – К., 1982–2006. – Т.1–5.
- Жайворонок – Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. – К.: Довіра, 2006. – 703 с.
- Желехівський – Желеховский С., Недільский С. Малорусско-німецкий словарь: У 2 т. – Львів, 1885–1886. – 1121 с.
- Зеленин – Зеленин Д.К. Восточнославянская этнография. – М.: Наука, 1991. – 511 с.
- Іларіон – Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу: Історично-релігійна монографія. – К.: АТ «Обереги», 1992. – 424 с.
- Конобродська – Конобродська В. Поліський поховальний і поминальний обряди: Етнолінгвістичні студії. – Житомир, 2007. – Т. 1. – 356 с.
- Крылов – Крылов Г.А. Этимологический словарь русского языка. – СПб.: ООО «Помирафуслум», 2005. – 432 с.
- Лизанець – Лизанець П.М. Атлас лексичних мадяризмів та їх відповідників в українських говорах Закарпатської області УРСР (A kárpátaljai ukrán nyelvjárások lexikai hungarizmusainak és megfelelőinek atlasza). – Ч. III. – Ужгород, 1976. – 327 с.
- Лисенко – Лисенко П.С. Словник поліських говірок. – К., 1974. – 260 с.
- МСГГ – Піпаш Ю., Галас Б. Матеріали до словника гуцульських говірок. – Ужгород, 2005. – 266 с.
- Онишкевич – Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок. – К.: Наукова думка, 1984.–Ч. 1–2.
- Сабадош – Сабадош І. Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району / Сабадош Іван. – Ужгород: Ліра, 2008. – 480 с.
- Седакова – Седакова О. А. Поэтика обряда. Погребальная обрядность восточных и южных славян. – М.: «Индрик», 2004. — 320 с.
- ССУМ – Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.: У 2 т. – К., 1997–1998. – Т. I–II.
- СУМ – Словник української мови / Редкол.: Білодід І.К. [голова] та ін. – К.: Наук. думка, 1970 – 1980. – Т. 1–11.
- МСБГ – Матеріали до словника буковинських говірок. – В 2-х частинах. – К.: Наукова думка, 1984.
- Тексти – Українські закарпатські говірки: Тексти / Упор. та передм. О.Ф.Мигoliniць, О.Д. Пискач. – Ужгород: Ліра, 2004. – 400 с.
- Тимченко – Історичний словник українського язика / Під ред. проф. Є.Тимченка. – Х.–К., 1932. – Т.1.

- Толстая – Толстая С.М. Стретенская и четверговая свечи // Славянский и балканский фольклор: Духовная культура Полесья на общеславянском фоне. – М.: Наука, 1986. – С. 27–30.
- Фасмер – Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: В 4 т. – М.: Прогресс, 1964–1973. – Т. 1–4.
- Цыганенко – Цыганенко Г. П. Этимологический словарь русского языка: Более 5000 слов. – 2-е изд., перероб. и доп. – К. Рад. шк., 1989. – 511 с.
- Черных – Черных П.Я. Историко-этимологический словарь современного русского языка. – В 2 т. – Москва: Русский язык, 1999.
- Шило – Шило Г. Наддністрянський регіональний словник / Шило Гаврило. – Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 2008. – 288 с.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ НАЗВ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ

1. Бар. – Баранинці Ужгородського району
2. Бер. – Березники Свалявського району
3. Біл. – Білки Іршавського району
4. В.Вор. – Верхні Ворота Воловецького району
5. Вер. – Веряця Виноградівського району
6. Вільш. – Вільшинки Перечинського району
7. Вол. – Волосянка Великоберезнянського району
8. В.Рак. – Великий Раковець Іршавського району
9. Гор. – Горяни Ужгородського району
10. Горін. – Горінчово Хустського району
11. Д.Пол. – Довге Поле Ужгородського району
12. Драг. – Драгово Хустського району
13. Дубр. – Дубриничі Перечинського району
14. Дус. – Дусино Свалявського району
15. Заг. – Загаття Іршавського району
16. Зол. – Золотарево Хустського району
17. Из. – Иза Хустського району
18. Изки – Изки Міжгірського району
19. Імст. – Імстичево Іршавського району
20. Кал. – Каліни Тячівського району
21. Кел. – Келечин Міжгірського району
22. Кол. – Колочава Міжгірського району
23. Кор. – Королево Виноградівського району
24. Корит. – Коритняни Ужгородського району
25. Кош. – Кошельово Хустського району
26. К.Роз. – Костринська Розтока Великоберезнянського району
27. Лаз. – Лази Тячівського району
28. Лоза – Лоза Іршавського району
29. Лоп. – Лопухів Тячівського району
30. Люта – Люта Великоберезнянського району.
31. М.Бер. – Малий Березний Великоберезнянського району
32. Майд. – Майдан Міжгірського району
33. Мир. – Мирча Великоберезнянського району
34. Нанк. – Нанково Хустського району
35. Негр. – Негровець Міжгірського району
36. Неліп. – Неліпино Свалявського району
37. Нерес. – Нересниця Тячівського району
38. Н.Вор. – Нижні Ворота Воловецького району
39. Н.Дав. – Нове Давидково Мукачівського району
40. Новобар. – Новобарово Тячівського району
41. Н.Сел. – Нове Селище Хустського району
42. Н.Сол. – Нижне Солотвино Ужгородського району
43. Онок – Онок Виноградівського району
44. Пер. – Перечин Перечинського району
45. Под. – Подобовець Міжгірського району
46. Приборж. – Приборжавське Іршавського району
47. Реп. – Репинне Міжгірського району
48. Син. – Синевир Міжгірського району

49. Сокир. – Сокирниця Хустського району
50. Страб. – Страбичево Мукачівського району
51. Тор. – Торун Міжгірського району
52. Т.-Б. – Тур'я-Бистра Перечинського району
53. Тюш. – Тюшка Міжгірського району
54. Черв. – Червеньово Мукачівського району
55. Чин. – Чинадієво Мукачівського району

Olha Pyskach

*Names of ritual objects that accompanying the funeral ceremony
in Transcarpathian dialects*

Summary. The given article is devoted to the ethnolinguistic, morphological (word-formational) and linguogeographic analysis of names of ritual objects accompanying the funeral ceremony in Transcarpathian dialects. Names of objects from other Ukrainian dialects are also analysed.

Key words: nomination, ritual objects, Transcarpathian dialect, name, funeral ceremony, semantics.

Одержано 09.10.2015 р.